

Oslo 11.06.24

TILSVAR TIL RIKSANTIKVARENS HÅNDVERKSSTRATEGI

Entusiaster og frivillige har lenge bidratt til et livskraftig flymiljø med lange tradisjoner, motivert av interesser, bruk og ønsker om formidling av opplevelser av vår luftfartshistorie som en levende og vital aktivitet gjennom luftfartøy som fortsatt brukes. Vi vil sørge for at dette fortsetter.

Landsforeningen for Luftfartøyvern, LFL, ble etablert i 2015 på Kjeller som en nasjonal landsdekkende organisasjon for alle frivillige, entusiaster, foreninger og klubber som har som formål å restaurere, formidle, og operere veteranfly slik de var bygget, «Vern gjennom bruk».

Dette til glede for de tusener hvert år som liker å se, høre, og ikke minst fortsatt oppleve historiske fly i sitt rette element, luften. Som for anerkjennelsen av fartøyvernet(båter) ble det tidlig utarbeidet en Verneplan for Luftfartøy for å ha en faglig begrunnet dokumentasjon til våre historiske luftfartøy for bevaring. Denne bruker vi nå, i møte med Storting og departement, men verneplanen er enda ikke anerkjent hos Riksantikvaren.

LFL er medlem av Norges Kulturvernforbund, og har deltatt i dialogmøter på Stortinget, hos Riksantikvar og hos departementene. Vi bidrar med søkelys på lavere avgifter som redusert mva, behovet for grunntilskudd, tilskudd til restaurering, vern og bevaring, og det å få levelige operative vilkår med fortsatt tilgang på drivstoff til bevegelige kulturminner som fly. LFL har i dag ca. 500 aktive medlemmer og 13.000 assosierte medlemmer gjennom Norges Luftsportforbund.

Til Riksantikvarens høringsstrategi for håndverk har vi følgende kommentarer:

1. Strategien viser til behovet for en håndverksstrategi. Denne er forankret i Meld. St 16 (2019-2020) «Nye mål i kulturmiljøpolitikken». I meldingen foreslås det å videreføre og utvikle etter- og videreutdanningstilbudet for håndverkere innen restaurering og istandsetting av bygninger og fartøy.

2. Landsforeningen for Luftfartøyvern, LFL, mener at en strategi er viktig, men at dette utkastet utelukker flere relevante forhold rundt vern av bla. Luftfartøy og opprettholdelse av kompetanse og kunnskap rundt restaurering og videreføring av immateriell kunnskap om dette. Luftfartøy som bevegelige kulturminne, skiller seg fra andre fartøy ved at de ikke beveger i vann, men i luft. Historiske luftfartøy har de samme utfordringer og målsetting som historiske fartøy. Vi mener derfor opprettholdelse av kompetanse og kunnskap rundt restaurering og videreføring av immateriell kunnskap er like relevant i strategien for luftfartøy som for fartøy som de formål som er uthevet i kapittel 4 da behovene i Verneplanen er identifisert og beskrevet likelydende. Verneplanen som ble utarbeidet i 2015 er kvalitetssikret av Luftfartsmuseet og Luftforsvarsmuseet og er bekjentgjort Riksantikvaren.

3. Strategien er avgrenset
Strategien er i Kapittel 4. beskrevet avgrenset til «eksteriør, interiør, inventar, fartøy og grøntanlegg». Dette anses vel begrunnet. Men, vi stiller et stort spørsmål til en beskrevet sektoravgrenset strategi som utelukker alle andre behov. Riksantikvaren skal ivareta et samlet nasjonalt behov for bevaring av materielle og immaterielle kulturverdier av nasjonal betydning.

Vi ønsker derfor en tydeligere definisjon og forståelse av hvilke valg som er tatt i forkant av strategien. Store deler av nødvendig kunnskap for videreføring av immaterielle håndverkstradisjoner i forkant av strategien savnes der mange verneformål ikke er beskrevet som like kritisk eller relevant, som de som er inkludert i strategien.

Håndverksstrategien beskrives i kapittel 4 som å kunne «foreslå endringer i virkemidler Riksantikvaren har ansvar for. I strategien anbefales også tiltak for andre sektorer og forvaltningsnivåer der dette kan bidra til å nå strategiens mål.»

LFL mener strategien burde medta behovene for bevaring og utvikling av all immateriell kunnskap som er tilknyttet feltet historiske luftfartøy. Verneplanen, beskriver material og håndverksteknikker for bevaring av historiske fly med duk og tre, metallflybygging, og kunnskap og kompetanse til operativ bruk og føring av historiske luftfartøy. Som fartøyvernet ellers vil bevaring og vern gjennom bruk umuliggjøres ved at kunnskap og kompetanse forsvinner. Da det er snakk om sertifiserte fartøy som flyr, er kravene til restaurering, vedlikehold og operasjon absolutte, og må sikres videre gjennom kunnskap og erfaringsoverføring. Det er de frivillige som i dag bidrar til dette.

4. Et generasjonsskifte utgjør i dag allerede en stor risiko for at våre få verneverdige historiske luftfartøy mister sin flyvende status. Vern gjennom bruk er det eneste som i dag bevarer det genuine slik flyene var bygget, utrustet og operert, inklusive all kunnskapen til piloter som må trenes i teknikker som er fjernt fra dagens luftfart.

Når de menneskelige ressursene forsvinner, er allerede ressurser i England og USA benyttet for å bøte på manglende kompetanse og ressurser her hjemme, og bidrar til at kompetansen i stedet bygges i utlandet. Dette fordyrer og forsinker også arbeidet

Luffartsmuseet i Bodø, Flysamlingen på Sola, og Flysamlingen på Gardermoen har i mange år hatt frivillige til å restaurere og forberede fly til utstillingene. Dette samarbeidet gir viktige synergier i bevaring og formidling av vår felles Luftfartshistorie. De frivillige representeres i hovedsak ved de frivillige i veteranflymiljøet på Kjeller, Sola og i Bodø.

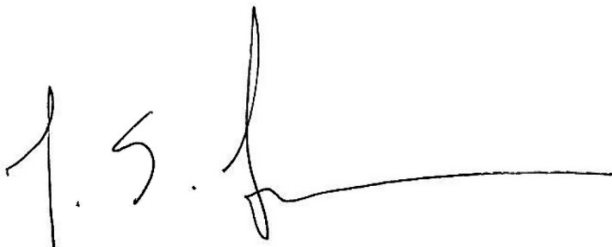
Med tiltagende bortfall av kunnskap er dette umulig å erstatte, og noe LFL arbeider for å unngå da dette reduserer ressurser fra Luftfartøyvernet som kunne brukes på bevaring av historiske luftfartøy i stedet. Vi anmoder derfor om at nødvendige tiltak for Luftfartøyvernet involverer alle sektorer der dette er relevant. Det er i dag, Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Miljø og klimadepartementet og Kulturdepartementet. Strategien fra Riksantikvaren bør være sektorovergripende og mindre byråkratisk.

5. Rekruttering

Rekruttering til Luftfartøyvernet er kritisk. Strategien må kunne omfatte alle relevante fagområder til verneformålet og ikke avgrense «håndverk» i tradisjonell forstand. Dette skaper diskusjoner om omfanget av nødvendig kompetanse til komplettering av formålet slik at det får en status som komplett kulturminne når det er ferdig. Vi ber derfor om at dette beskrives tilstrekkelig uten å innsnevre kompetansen i en kontekst der noe kan oppfattes å holdes utenfor slik som nå.

6. Anmodning: Riksantikvaren har ansvar for å bidra til gode rammevilkår for vern av (alle)kulturmiljø. Relevante opplæringstilbud og formidling av kunnskap er en forutsetning for tilgang til kvalifiserte håndverkere, og er vesentlig i å komme med forslag til utvikling og gjennomføring av utdanningstiltak. Anbefalinger for utdanningssektoren må derfor forankres hos alle relevante departement, direktorat og fylkeskommuner.

Her bør derfor alle relevante behov for bevaring av immateriell kunnskap og håndverk for historiske kulturminner inkluderes og også beskrives i strategien for de sektorer som er identifisert gjennom bla. Norges Kulturvernforbund.

Morten S. Haave, Generalsekretær LFL
Oberst Rodes vei 88b
1165 Oslo